

LUND UNIVERSITY

Den perfekta makten

Persson, Anders

Published in:
Helsingborgs Dagblad

1989

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Persson, A. (1989). Den perfekta makten. *Helsingborgs Dagblad*, (19891204).

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Den perfekta makten

HP 4/12 89

Anders Persson granskar maktutredningen där utredaren Olof Petersson skapar en så tilltalande modell för makten i samhället, att han själv förförs av den.

Jean Bolinder har synpunkter på maktthavarnas kulturpolitik.

ÄR DET SÅ att maktutredaren Olof Petersson ser maktutövning som efterbliven i förhållande till samhällsutvecklingen? Att de som har makten inte har kontakt med samhället, undrar Anders Persson efter att ha läst Peterssons senaste rapport.

I en av maktutredningens senaste rapporter, *Makt i det öppna samhället*, vill jag påstå att Olof Petersson utarbetar en modell för den perfekta fungerande makten. Modellen, som är en idealtyp av samma slag som nationalekonomins perfekt fungerande marknad, skissar ett pluralistiskt samhälle baserat på ett autonomt styrelsesätt och kritisk rationalism. Pluralism betyder i detta sammanhang att många maktutövare eller maktstärkor konkurrerar med och balanserar varandra samt att inflytande på ett område (t ex ekonomi) inte automatiskt ger inflytande på ett annat (t ex politik). Hur ett autonomt styrelsesätt bör se ut kommer Petersson fram till genom att analysera fyra relationer mellan institutioner och makt: makten inom, mellan och över institutioner samt institutioners makt. Makten inom institutioner bör regleras av fritt tillträdde till dem, ett klart regelsystem samt relevanta resurser som konfliktlösningens princip. Institutioner bör åstadkomma effektivitet och tillhörighet och de bör förhålla sig till varandra pluralistiskt, d v s de bör ömsesidigt kontrollera varandra. Institutioner bör förändras till följande av kritik och lärande.

Öppet samhälle

Kritisk rationalism innebär slutligen att kunskap växer fram genom en speciell process bestående av problemformulering, verifiering och kommunikation. Sammantaget kallar Petersson ett samhälle som bygger på pluralism, autonomt styrelsesätt och kritisk rationalism för ett öppet samhälle.

Det är ett mycket ambitiöst och lärt resonemang Petersson för kring makt och den modell han utformar för på många sätt tilltalande. Frågan som jag emellertid måste ställa efter att ha läst boken är hur den ska förstås: Är det ett reellt existerande samhälle eller ett Utopia författaren beskriver? Petersson gör nämligen inte riktigt klart om det öppna samhället kan existera eller om det kommer att existera. I bokens inledning argumenterar han för att det gäller på att växa fram, i mitten utarbetar han idealtypen för det och mot slutet jämför han idealtypen med det reellt existerande samhället. Frågan är alltså om det är samma samhälle som beskrivs i början och i slutet av boken?

Från vertikalt till horisontellt

Det uttalande syftet med Peterssons bok är att presentera bilden av samhället som ma-

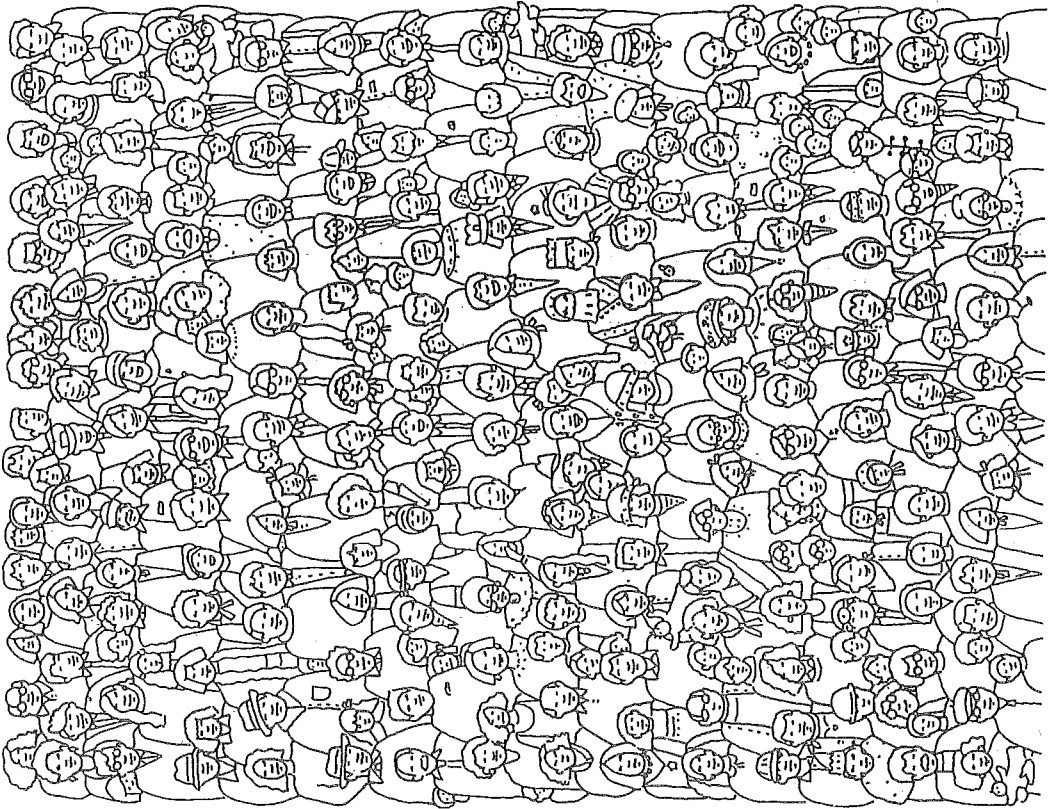
skin - vilket författaren kallar det vertikala samhället - samt att skissera en alternativ bild - det horisontella samhället. Det senare håller enligt Petersson på att realiseras och det kännetecknas av pluralism, kritisk rationalism och autonomi. Det är således i princip samma samhälle som sedan kallas det öppna samhället.

Peterssons behandling och kritik av samhällsvetenskapens maskinmodell - science management, byråkrati, beslutsteori, planhushållning bl a - är övertygande. Det gäller för övrigt en poäng i själva försöket att koppla samman dessa fenomen, vilket för övrigt redan den tyske sekelskiftsociologen Max Weber gjorde under det samlade begreppet rationalisering.

När det gäller alternativet - det horisontella samhället - menar Petersson att detta växer fram successivt till följd av att medborgarnas resurser ökar (men varför ökar medborgarnas resurser?). På en bestämd punkt i framställningen tycks Petersson bli offer för sitt eget modellerande: han ser så tydligt sina två alternativ att han blir blind för avvikelser.

Så här kan det låta när man argumenterar för det horisontella samhällets existens: "Den sociala frågan, som var det mest brännande samhällsproblem för ett sekel sedan, är i ett land som Sverige nu löst och löst; alla tillfrisknade en viss materiell grundtrygghet". Här borde Petersson ha stannat upp och fråga: Är verkligen den sociala frågan löst? Handlade den enbart om att tillfriskna alla en viss grundtrygghet? Han fortsätter: "Den stigande utbildningsnivån, kvinnornas ökande oberoende och den av massmedia förmedlade kunskapen om omvärlden har också bidragit till att medborgarnas allmänna självständighet har ökat". Här den verkligen det? Och liksom tidigare: "Ekonomiska faktorer spelar en avgränsad roll i en situation av ekonomiskt knapphet. Men i takt med att knappheten försvinner avtar också betydelsen av ekonomiska omsämligheter". Håller verkligen den ekonomiska knappheten på att försvinna? Jag vill påstå att Petersson i många fall är offer för sina egna samhällsbilder, vilka frammanas med litterär finess och på ett övertygande sätt men som i flera fall är ganska sparsamt belagda. Petersson låter sig - i ett i

Men finns samhället där den kan fungera?

Det alternativa - horisontella - samhället kännetecknas av pluralism, kritisk rationalism och autonomi.

fråga om människors oberoende och den ekonomiska knapphetens försvinnande - in-
spärras mer av sitt eget rika bildspråk än av
förankring i det reellt existerande svenska
samhället. Petersson borde ha ansträngt sig
mer för att försöka vederlägga sina egna på-
ståenden, då hade möjligen bilden av det
svenska samhället fått nyans.

Den reellt existerande makten

Efter att ha argumenterat för att det som
bör ske också håller på att ske, övergår Pe-
tersson till sin modell av den perfekta funge-
rande makten, vilken jag har berört tidigare.
Poängen med en sådan modell är att den kan
jämföras med den reellt existerande makten
och likheter och skillnader kan konstateras. I

slutet av boken gör författaren en ansats till
en sådan jämförelse.

Den reellt existerande makten kan beskri-
vas med de ord Petersson använder i en tabell
som sammanfattar jämförelsen: diskrimine-
ring, regelbrott, maktmissbruk, maktlöshet,
slöseri, vanskam, oavsedda effekter, allena-
tion, maktkoncentration, absolutism, kumu-
lation, ojämlikhet: åt den som har ska varda gå-
vet, centralstyrning och existentiell väpnad
folk för?

Sent skall syndaren vakna

När jag läste den här listan blev jag förvir-
rad: Hur kan man kombinera en sådan
beskrivning av makten i dagens Sverige med
den tidigare beskrivningen av ett öppet sam-
hället som håller på att växa fram? Lösningen

är nog att Peterssons beskrivning av den reellt
existerande makten är en lista över försynde-
ser.

Kan det verkligen vara så att Petersson me-
nar att maktutövningen är efterbliven i för-
hållande till samhällsutvecklingen? Är en så-
dän gränsdragning, där maktutövare framstår
som isolerade från samhället, verkligen möj-
lig? Menar han faktiskt att syndaren vaknar
sent? Är det en sådan idealism han gör sig till
tok för?

I så fall måste han se sin uppgift som makt-
utredare som syndarnas väckare...

Anders Persson
Olof Petersson: *Makt i det öppna samhället*.
Carlsons.